

Практичне заняття №1

Тема: Сутність стандартизації та її роль у розвитку національної економіки

Мета: ознайомитись з основними поняттями та визначеннями в галузі стандартизації та ролі стандартизації в розвитку національної економіки

Теоретичні відомості

Будь яке суспільство не може існувати без технічного законодавства та нормативних документів, які регламентують правила, процеси, методи виготовлення та контролю продукції, а також гарантують безпеку життя, здоров'я, майна людей та довкілля. Стандартизація якраз і є тією діяльністю, яка виконує ці функції.

Стандартизація в техніці є своєрідним відображенням об'єктивних законів еволюції технічних засобів і матеріалів. Вона впливає як неминучий наслідок відбору засобів, методів і матеріалів, що забезпечують високу якість продукції на даному рівні розвитку науки і техніки.

Головна мета стандартизації полягає в тому, щоб на якому завгодно етапі економічного розвитку суспільства створювати якісні вироби при масовому їх виготовленні.

Таким чином, об'єктивні закони розвитку науки та промисловості неминуче ведуть до стандартизації, яка є запорукою самої високої якості продукції, що може бути досягнута на даному історичному етапі.

Завдяки стандартизації людство може свідомо керувати своєю економічною і технологічною політикою, домагаючись випуску виробів високої якості.

У виконанні народногосподарських завдань, підвищенні ефективності суспільного виробництва і поліпшенні якості продукції стандартизація відіграє суттєву роль, адже вона акумулює найновіші досягнення науки і техніки, органічно з'єднує фундаментальні та прикладні галузі науки, сприяє швидкому впровадженню наукових досягнень в практику, допомагає визначити найбільш економічні та перспективні напрямки розвитку науково-технічного прогресу і народного господарства країни.

Сучасний термін "**стандартизація**" має наступне визначення – це діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері;

На перший погляд, це визначення здається складним, але його можна пояснити по-іншому. Стандартизація - це галузь сумісної діяльності вчених, інженерів, економістів, яка полягає, перш за все, у відборі із численних видів продукції (процесів, робіт, послуг) однакового призначення, одного або невеликої кількості видів цієї продукції (процесів, робіт, послуг) з найкращими якісними показниками і властивостями. Відібрані зразки продукції (процесів, робіт, послуг) повинні відповідати сучасним

досягненням науки та техніки, практичному досвіду і задовольняти потреби людини та суспільства.

Стандартизація встановлює єдині, найбільш раціональні для народного господарства норми, параметри, розміри продукції (процесів, робіт, послуг), вимоги до якості та технології виготовлення, методи контролю та випробувань, правила пакування, маркування, транспортування та зберігання. Прогресивні вимоги до розробки, виробництва і застосування продукції (процесів, робіт, послуг) встановлюються на основі науково-технічного прогресу і повинні визначати не тільки основу сучасного, але й майбутній розвиток народного господарства.

Для успішної діяльності в галузі стандартизації, як і в інших галузях науки і техніки, потрібна точна, науково обґрунтована термінологія. Це забезпечується затвердженими основоположними стандартами.

Мета розроблення комплексу основоположних стандартів – установити вимоги до національної стандартизації та правил її функціонування.

Основні завдання перегляду комплексу основоположних стандартів національної стандартизації:

- розробити основоположні та організаційно-методичні стандарти національної стандартизації з огляду на прийняття Закону України «Про стандартизацію», нові документи міжнародних та регіональних організацій зі стандартизації;

- сприяти впровадженню міжнародних та європейських стандартів;

- уточнити та докладніше подати правила, як розробляти, схвалювати, приймати, переглядати, змінювати та скасовувати національні стандарти, забезпечивши відповідність цих правил «Кодексові усталеної практики щодо розроблення, затвердження і застосування стандартів», «Угоді про технічні бар'єри в торгівлі (Угода ТБТ) Світової організації торгівлі (СОТ)» та ISO/IEC Guide 59 «Кодексові усталених правил стандартизації» (далі – Кодекс).

- врахувати вимоги директив Європейського Союзу 98/34/ЕС (з доповненнями та змінами, установленими директивою 98/48/ЕС) «Про процедуру інформування щодо стандартів, технічних регламентів і правил з надавання послуг з інформаційному суспільстві»;

Національна стандартизація повинна:

- мати затверджені правила, як розробляти, схвалювати, приймати, переглядати, змінювати та скасовувати стандарти;

- застосовувати стандарти на добровільних засадах, якщо інше не встановлено законодавством, і розробляти їх за участі всіх зацікавлених сторін і приймати на засадах консенсусу;

- розробляти національні стандарти на основі відповідних міжнародних і регіональних стандартів чи їх проектів на завершальній стадії, а доцільність розроблення національних стандартів, положення яких відмінні від міжнародних, має бути зумовлено потребами захисту життя, здоров'я та майна людей, захисту тварин, рослин, охорони природного довкілля,

кліматичними чи географічними чинниками або суттєвими технічними проблемами;

— створювати єдину систему забезпечування офіційною інформацією щодо програми робіт і чинних стандартів та самими стандартами – національний центр міжнародної інформаційної мережі ISONET WTO¹ Цей центр повинен також надавати повідомлення (нотифікації) щодо національних нормативних документів (стандартів, технічних умов, технічних регламентів, правил сертифікації тощо), які мають інші вимоги, ніж міжнародні інформація має бути доступна для всіх користувачів і надавати її треба за єдиними умовами оплати;

— відокремлювати адміністративні вимоги, наприклад, пов'язані з процедурою оцінювання відповідності та інші нетехнічні вимоги від вимог щодо експлуатаційних чи технічних характеристик;

— мати єдиний національний орган, який представляє Україну в міжнародних організаціях зі стандартизації, а також брати активну участь у роботі цих організацій;

— зберігати документи, які стосуються розроблення стандартів

З огляду на ці аспекти та наявність чинних настанов ISO/IEC які деталізують чи встановлюють вимоги та правила виконання певних робіт у сфері стандартизації комплекс стандартів «Національна стандартизація» охоплює такі стандарти:

ДСТУ 1.0-2003 Національна стандартизація. Основні положення

ДСТУ 1.1-2001 Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних понять

ДСТУ 1.2-2003 Національна стандартизація. Правила розроблення національних нормативних документів

ДСТУ 1.3:2004 Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення, погодження, прийняття та позначення технічних умов

ДСТУ 1.5:2003 Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів

ДСТУ 1.6:2004 Національна стандартизація. Правила реєстрації нормативних документів

ДСТУ 1.7-2001 Національна стандартизація. Правила і методи прийняття та застосування міжнародних і регіональних стандартів

ДСТУ 1.10:2005 Національна стандартизація. Правила розроблення, побудови, викладання, оформлення, ведення національних класифікаторів

ДСТУ 1.11:2004 Національна стандартизація. Правила проведення експертизи проектів національних нормативних документів

ДСТУ 1.12:2004 Національна стандартизація. Правила ведення справ нормативних документів

ДСТУ 1.13-2001 Національна система стандартизації. Правила надавання повідомлень торговим партнерам України

Крім стандартів прийняті:

- Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII

- Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 № 124-VIII
- Угода про технічні бар'єри у торгівлі СОТ від 15.04.1994
- Угода про проведення узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології і сертифікації від 13.03.1992.

Контрольні питання

1. Поняття стандартизації, її мета й основні напрямки.
2. Об'єкти та суб'єкти стандартизації.
3. Основні завдання стандартизації.
4. Функції стандартів як нормативно-технічних документів.